НАТАЛІЯ ХУДЖАМОВА

ЗА ЗАНАВІСКОЮ

Коли Олексій Іванович помер, потреби в цукру, аби його прогодувати, стало ще більше, натомість в будинку стало тихіше і всі домашні зітхнули з полегшенням. Наприкінці своїх земних поневірянь Олексій Іванович протяжно завивав ночами, чим дуже дратував свою дочку Раїсу.

Працювала Раїса у дитячому садочку і перша зміна в яслах починалась дуже рано. Вона, звичайно, намагалась домовитись з Олексієм Івановичем, але зважаючи на певні обставини, домовитись не вдавалось. Тоді вона просто затулила слизьку щілину, яка колись була ротом її батька, шкарпетками, що валялись поруч із ванною. Не можна сказати, що проблема була вирішена повністю, але звуки, що видавав старигань, набули нового звучання, стали глухіші і нагадували гудіння холодильника. Так, засинаючи, здавалось навіть самій Раїсі.

Глухе ревіння переносило її у безтурботні липневі дні на дачі у бабусі, де вона засинала під акомпанемент пузатого холодильника «Донбас».

Одного дня, зразу після того, як дочка Раїси, Настя повернулась зі школи і включила на кухні маленький чорно-білий телевізор, більше схожий на вічко у дверях, мружилась, роздивляючись на мутному екрані фігури в коротких топіках, стогін, що давно став частиною квартири, припинився. Твивожно роззирнувшись, Настя, втупилась поглядом у двері ванної. Тиша наповнила все навколо так, ніби дід збирався з силами і в будь-який момент був готовий з'явитися на порозі. Чомусь вона навіть не припустила, що він помер. І правильно зробила. Тому що Олексій Іванович, наблизившись до межі, відкинув буття людське і зажив іншим, невідомим для інших життям.

Більше за все Олексій Іванович любив дві речі - приймати ванну та економити. Тому, набравши ванну, він годинами лежав там, за занавіскою, зробленою з халату його дружини - Зінаїди Остапівни. Затягана поліестерна шторка, зяючи дірами, ніби зірки у небі на березі Кацивелі, ледь приховувала Олексія Івановича у ці моменти спокою.

Домашні міцно зафіксували в своїх головах його саме таким: беззвучно дрейфуючим у темному гроті ванної кімнати. На кожній стіні ванної висіло велике дзеркало, навіть на дверях, і коли старий розплющував очі, оголялось зразу чотири пари сяючих у напівтемряві білків.

Закінчивши з банними процедурами, він накидав на тіло вафельний рушник і втопивши всі свої речі в схололій воді, довго топтав їх довгими дерев'яними щипцями. Так проходило тижневе прання. Вода набувала бурого відтінку, збираючи на поверхні плівку з лусочок шкіри і ванна більше нагадувала велику каструлю, в котрій скис суп. Для більшої чистоти Олексій Іванович витримував речі не менше семи днів, періодично постукуючи і перемішуючи бульйон тими ж щипцями. У кінці, спустивши воду, він залазив у ванну і довго ходив по речах, задумливо прислухаючись до стихаючого чавкання під ногами.

Одного разу, в один з днів закінчення прання, не втримавши рівновагу, Олексій

Іванович послизнувся на мокрому плащі і впав, сильно вдарившись потилицею об краєчок ванни. З тих пір погляд його назавжди набув загадкового виразу. Покидати ванну він відмовився. Зінаїда Остапівна намагалася його витягти, але він, на славу вкорінившись під шарами змоклих речей, не піддався. Думки, що зберігались у лисіючій кульці його голови, частково витекли на підлогу при зустрічі з чавунним обідком ванни і спілкувався він тепер уривками, вміло поєднуючи залишки слів у мізках з жестами.

Так, наприклад, показуючи кривим пальцем на кран і видаючи при цьому протяжне «у-у-у-у», дід повідомляв, що пора ввімкнути воду, так як речі у ванній майже висохли. Настя, згораючи від цікавості, намагалась випитати, чому дід не йде в свою кімнату, але той відвертався від неї і повільно йшов під воду, лягаючи на дно свого ковчега, пускаючи їй у відповідь тільки цівки бульбашок. Навіть нагадування про телевізор не зацікавили Олексія Івано-

вича, тому Настя швидко кинула намагання розговорити діда і стала мовчки спостерігати за новими процесами в її родині.

Незважаючи на очевидну незвичність ситуації, єдиною складністю стало годування. Олексій Іванович, чи то від капосної вдачі, чи то від удару, навідріз відмовлявся від їжі. Настя навіть намагалася звабити його піцою за 70 копійок зі шкільної їдальні, на яку збирала декілька днів, але сяк-так відкушуючи навіть маленьку крихту їжі, він одразу випльовував її, починав кричати і потім довго не заспокоювався, чим дратував дорослих жінок сім'ї.

Насті діда було шкода. Одного вечора, вона зварила його улюблений чай з фруктових шкірок, які він сушив, розвісивши гірляндами на кухонному гарнітурі, насипала в нього побільше цукру і принесла діду.

Той, схопивши кістлявими пальцями чашку, з великим задоволенням жадібно випив і попросив ще. В сім'ї запанував спокій. З цих пір Олексій Іванович почав пити багато чаю з цукром, а потім, коли шкірки

закінчились, перейшов на воду з цукром. Дід не помітив різниці, що було на руку і Зінаїді, і Раїсі. А коли тим стало зовсім лінь колотити цукрові напої, мішок з цукром перемістився у ванну і його стали підсипати прямо у навколодідові води.

Спершу Настя, звичайно, соромилась митись поруч з дідом, тому її мати, Раїса Олексіївна, стояла поряд і періодично кричала на батька, щоб той закрив очі і відвернувся. Олексій Івановий не чинив опору, мабуть все розумів, та незабаром потреба у допомозі відпала, так як очі Олексія Івановича повністю зацукрилися. Зіниці перестали тривожно бігати із сторони в сторону і застигли в одному пустому погляді. Повіки, вії та білки покрилися білими кришталиками, якраз як цукерки “пяна вишня”, якщо їм відкусити вершечок.

Насті подобались ці цукерки, хоча їй і не давали їх більше двох за один раз. Вона просила діда посунутись і дід слухняно підбирав тонкі ноги, обвивав їх вузловати-

ми руками і скорчувався у кутку, як довгоногий, засохлий павучок.

В цілому, дід побілішав на вроду і тепер Настя із задоволенням приходила у ванну сама, роздивляючись ці цукрові очі, стоячи під струменем води з крану. З цього моменту світло у ванній включати припинили, аби не лякати Олексія Івановича. «Цукрові очі не вміють кліпати, їм боляче бачити світло», - пошепки пояснила Зінаїда Остапівна, завішуючи двері у ванну.

Все змінилось, коли Зінаїда Остапівна, перебуваючи у стані крайнього збудження, розбудила дочку серед ночі і повідомила, що чула діда. Говорив він з нею, ясна річ, не так, як раніше, не по-старому. По-іншому. Прийшовши пізно ввечері зі зміни, вона вирушила до ванної, бо в той вечір була її черга підгодовувати Олексія Івановича. Ввійшовши у його царство з кахелю, вона відчула сторонній запах. Це було схоже на запах бродіння, подібний до того, що був, коли вони гнали самогон зі сливової падалиці, але цей був іншим: сильнішим і більш

газованим. Аромат дражнив її ніздрі і з кожним новим подихом тіло її мліло все сильніше, а вечірня втома розчинялась в ігристому повітрі.

Вона жадібно вдихала випаровування, відчуваючи нову якість, що утворилась у тілі - пухната млість, як вона пояснила Раїсі: все стало пухнастим і мяким, навіть вона сама, товста, виснажена життям, немолода жінка, стала легкою, як вереснева павутинка. Не без зусилля навівши різкість, як завжди доливши води і насипавши потрібну кількість цукру, вона присіла на підлогу, обпершись спиною на ванну. Позаду неї пролунав пінливий звук, як вона сказала, це був-звук піни.

Шипіння ставало голоснішим, з переливами, а потім почало лунати ніби з середини, ніби піна заповнила саму Зінаїду Остапівну. Тут-таки все і відбулося. Дід повідав їй про всі свої тридцять імен, з яких необхідно вибрати одне і тільки ним його можна називати. Велів забути старі імена, годувати його цукром і промивати щотижнево, як

він робив до того часу, як був Олексієм Івановичем і вартувати біля дверей, розмовляючи з ним. Що саме говорити – було не важливо, головне говорити.

Зінаїда Остапівна, прихиливши вухо до слів його, валялась на підлозі ванної і корчилась чи то від болю, чи то від насолоди, задираючи свою сукню, і розчипірюючи пальці рук і ніг, але про це вона вирішила Раїсі не казати. Так Зінаїда Остапівна провела всю ніч коло ванни чоловіка, швидко збігавши за листком і ручкою, і навпомацки записала усе, що він казав, всі тридцять імен і всі інструкції, які він їй передав. З цієї ночі Олексій Іванович став Ширатурадо.

Вранці наступного дня жінки склали розклад і розподілили обов'язки. А ще через тиждень Раїса Олексіївна принесла Насті перший стакан навколодідової води. «Пий», - сказала вона, витираючи рот тильною стороною долоні, - «пий, у бабусі пройшла катаракта». Більше нам не страшна ніяка болячка.

Настя взяла грановану склянку і відсьорбнула. Рот наповнили кусючі бульбашки, солодкі і колючі. На смак вода з-під діда була схожа на квас з жовтих бочок. Про ті залізні цистерни ходили страшні чутки і сама страшна про те, що там, на дні, заводяться личинки, назавжди відвабив Настю від цього напою. Але тут була зовсім інша справа. Вона чудово знала, що ніяких черв'яків у ванній діда не завелось, тому із задоволенням допила вміст і повернула мамі пусту склянку. Та, хитаючись вийшла з кімнати.

Пройшло зовсім небагато часу і живіт Насті скрутило страшним болем. Скрутившись навпіл і якийсь час лежачи так, замружившись, вона сподівалась що мине, але ставало тільки гірше. Хвилями підступала нудота, Настя, стримуючи ці поштовхи, вкрилась дрібним потом. Не витримавши, вона відчинила вікно і довго блювала з третього поверху, забруднивши підвіконня і кінчики волосся. З того моменту Настя більше не пила воду з-під діда, а виливала її

за вікно. Якщо мама вимагала осушити склянку при ній, то донька викликала блювоту, запихаючи в рот лінійку, як тільки та виходила з кімнати.

Настя не брала участі в банних процедурах Олексія Івановича, хіба що у дні, коли мама і бабуся їздили на дачу збирати помідори. Тоді всі клопоти по догляду за дідом лягали на її плечі.

Мити діда Настя не хотіла, тому просто підливала води і насипала цукор, за що бабуся боляче била її ганчіркою по обличчю.

Через поганий догляд вода навколо Олексія Івановича темнішала і, коли стала зовсім кислою, ранила його ніжне, майже прозоре тіло, розїдаючи його, від чого у воді з'являвся осад. Вся тижнева партія напою йшла нанівець, а дід, не знаходивши спокою від болю, тяжко крутився в ванні, схлипуючи і дряпаючи ранки, на даючи домашнім спати.

Зінаїда Остапівна, будучи жінкою доброю від природи, звязувала руки чоловіка,

що дозволяло його шкірі швидко віднови-тися. Поки дід проходив реабілітацію, вона мила його мочалкою і по-дитячому жаліла. Вона, звісно, розуміла, що перед нею вже зовсім інша істота, знала ім'я її - Ширатура-до, але аж надто він був схожим на її чолові-ка і не знаходилось в ній сил, аби стримати ніжні почуття.

Частіше за все Настя вартувала біля входу у ванну і говорила з дідом. Про школу, про те, чим сьогодні снідала, як від спеки розс-мерділись сміттєві баки, а канапку, яку вона взяла у школу, поцупили однокласники і викинули у дірку туалету. Їй здавалось, що дід, мовчазливо слухаючи її, зітхав, перепо-внюючись співчуттям. Ніколи за все її недовге життя ніхто не слухав її так уважно, як в ці моменти.

На початку осені дід, як і було передбачено в ту саму ніч, почав відлущуватись. Спочат-ку прозора плоть відділилась від його ноги трохи нижче стегна і злізла акуратним ова-льним пластом. Бабуся, вдягнувши гумові

рукавці, дбайливо підхопила цю субтильну, майже рідку шкіру, і обережно переклала в пакет з водою.

На наступний день вони з мамою вирушили на базар. Заздалегідь підготувавши історію про унікальний заморський напій, вони продали вміст разом з пакетом, докладно описавши процедуру миття і дозування цукру в інструкції, яку приклали у комплекті.

Два тижні потому все повторилось, але на цей раз на базарі їх чекали інші жінки, знайомі першої задоволеної клієнтки, і за плоть діда, за словами матері, спалахнула справжня битва. Натхненні таким успіхом, жінки почали брати з собою на ринок не тільки пакетики зі шкірою, а й банки з самим напоєм. Для навернення невіруючих, так вони казали, гихкаючи та дзеленькаючи скляною тарою ранком базарного дня.

Вертались додому вони задоволені і трохи веселенькі. Настя чекала їх вдома з сяк-так приготовленою їжею. З серпня крім неї в домі ніхто не куховарив. Після вечері,

усамітнившись на кухні, Зінаїда і Раїса рахували виторг, а Настя, користуючись моментом, підкрадалась до ванної, аби ще трошки поговорити з дідусем перед сном.

Вранці, насилу розштурхавши маму, вона повідомляла, що йде у школу і, не отримуючи виразної відповіді, йшла, щільно причинивши двері. Мама і бабуся, заморені дідом і базаром, стали дуже втомлюватися і майже весь час спали. Вставали вони ближче до ночі і першим ділом йшли у ванну. Тепер вони більше не наливали воду у склянки, а пили прямо з ванної, руками розчищаючи місце від речей і відсовуючи Олексія Івановича до стінки.

На уроках Настя слухала вчителя одним вухом. В школі справи йшли погано. Оцінки псувались, та Настя нічого не могла з цим подіяти. Весь день сиділа вона там турбуючись, що вхідні двері розчахнуться від протягу, уявляла, як сусіди, втомившись від кислого запаху з сімдесят третьої квартири, увійдуть і заберуть діда, поки мама і бабуся лежать у своїх ліжках, зачаровані безпробу-

дним сном. Напхавши у кишені побільше цукру зі їдальні, вона поспішала додому, як тільки дзвінок сповіщав про закінчення уроків і видихала лише тоді, коли замок вхідних дверей закривався за нею з гучним клацанням.

Побачивши діда на звичному місці, вона опускалась на коліна і годувала його з руки принесеним цукром, який здавався їй особливим частуванням, не таким, як цукор з мішка. Дід іноді кусав її. Зуби у нього стали тонкими і гострими, схожими на голочки. Кусався він не до крові, і не зі зла, просто плутав її руку з цукром, тому вона не ображалась на нього і лагідно пояснювала, що цукор закінчився, але завтра вона принесе ще. Так, у сімейних клопотах пройшла осінь.

Настя, залишаючись наодинці з дідом, не називала його Ширатурадо, тому що дід - це не ім'я, це - звання. Вона все ще впізнавала його і їй здавалось, що він теж впізнає її, що оселившись у ванній, вони здобули

якусь нову близькість, незнану дотепер для них обох.

Він, звичайно, сильно змінився. Рот його розїхався в сторони і тонесенькі губи нагадували рюші млинців, складені один на один і перемащені маслом, шкіру покривали смуги зеленуватих гребінців. Бувало, в цих гребінцях Олексія Івановича, заплутувалась якась кофта, і той шамкав нею всю ніч до світанку, висмоктуючи солодку вологу.

Ближче до Нового року дід, ласуючи рафінадом з Настіної руки, боляче впився у м'якуш її долоні і Зінаїді Остапівні довелось силою розтискати його пащеку, аби визволити Настю. Та верещала, відпихалася і плакала, кричала йому, що вона його онука, та щелепи продовжували стискатися, з тупою впевненістю гідравлічного преса. Вивільнивши руку, вона втекла в кімнату і довго ревно ридала, оплакуючи щось таке, чому не могла дати назву. Рана гоїлась погано, як і рана сердечна, яку Настя була б і рада забути, та не могла.

Квартиру охопив всюдисущий запах бродіння і дні поповзли дуже повільно. Настя більше не приходила до діда після уроків, не говорила з ним перед сном і намагалася обходити ту частину коридору, де була ванна. Мати і бабуся продовжували піклуватися про нього. Щоночі вона чула човгання їхніх ніг, шепіт і дзвін пляшок.

Приблизно два тижні тому, вставши до туалету ближче до світанку, Настя, обережно крадучись мимо злощасної ванни, бачи-

ла мамині капці, скинуті біля входу, чула сьорбання і жіночий стогін, переплетений з гудучим диханням діда. Настя, затамувавши подих і замруживши, кинулась назад у кімнату, боляче вдарившись ногою об залізний велотренажер, що перекривав їй шлях. З тих пір вона більше не виходила до туалету вночі, а користувалась склянкою для ручок і вікном.

З настанням темряви квартира перетворювалась на ожилий міхур з шурхоту і хрипів. Настя, годинами намагаючись заснути, гіпнотизувала дверний проріз, поки сон не долав її змучене тіло. Свідомість при цьому відключатись, вперто відмовлялася і настирно продовжувала пропонувати їй картини відкусаних рук і розбухлих тіл в жовтих бочках з квасом.

В одну з таких безсонних ночей вона вирішила забарикадуватися. Настя хотіла підсунути до дверей крісло, але воно, старе і важке, не піддавалось її слабкому натиску. Закидавши прохід стільцями, зимовими куртками, висувними шухлядами від стола і

повісивши на саму ручку склянку вона відключилась прямо там, не дійшовши до дивана. Це був її найміцніший сон за останні місяці. Маму і бабусю вона тепер бачила дуже рідко, зазвичай перед школою, коли вони вже спали.

Позбавлений призначених розмов, одинокий і забутий Олексій Іванович нервував. Все частіше він бив руками об стіну і розхлюпував воду на підлогу. Раїсі Олексіївній довелося застелити ванну плівкою і розкидати рушники, особливо по кутах кімнати.

«Не вистачає тільки затопити когось», - дратівливо бубоніла вона трамбуючи пятою рушник під дальню стіну, з гнівом дивлячись на свого, вже в минулому, батька. Залишаючись довго один, він скавчав і пхинькав, за що і отримав шкарпетку в рот. Та тепер його стогони припинилися. Різко обірвавшись, відсутність цього звуку стала тотальною як глухота.

... Американські підлітки в телевізорі завмерли, зображення пішло брижами. Зліва на

столі - трилітрова банка, відкладена для базару, була практично пустою. Значить мама і бабуся прокинуться в кращому випадку пізно вночі, бігти до них марно. Настя нервово зайорзала на стільці, очі її забули кліпати і округлилися, застрягши поглядом в заляпаному полотні дверей у ванну кімнату.

Залізна ручка вертляво рвонула вліво, потім вправо, і завмерши на секунду, двері, з тихим хлопком, відчинились.

Ілюстрації: Gurge Feodor

© Худжамова Наталія, всі права захищено